

Język a komunikacja 26

**Tłumacz wobec
problemów kulturowych**

Monografia z cyklu
„Język trzeciego tysiąclecia”
pod redakcją Marii Piotrowskiej

tertium

Kraków 2010

Język a komunikacja 26: *Tłumacz wobec problemów kulturowych*

tErtium

Recenzja:

dr hab. Zofia Berdychowska

Adres wydawcy:

**Krakowskie Towarzystwo Popularyzowania
Wiedzy o Komunikacji Językowej „Tertium”**

al. Mickiewicza 9/906

31-120 Kraków

Kontakt z wydawcą:

e-mail: kontakt@tertium.edu.pl, <http://www.tertium.edu.pl>

tel. 666 85 77 36 fax (012) 422 67 93

Wydawca prowadzi sprzedaż i prenumeratę tomów z serii „Język a komunikacja” oraz innych swoich publikacji. Zachęcamy do składania zamówień drogą elektroniczną.

Skład: Sebastian Leśniewski, e-mail: seba.lesniewski@gmail.com

Projekt graficzny okładki: Marcin Klag

Druk: Drukarnia Eikon Plus, Kraków

© Krakowskie Towarzystwo „Tertium” 2010

ISBN 978-83-61678-08-3

Artur Dariusz Kubacki
Uniwersytet Śląski, Katowice

Jak tłumaczyć oficjalne nazwy zawodów i specjalności z języka niemieckiego i na język niemiecki?

Streszczenie: Tematem artykułu jest omówienie technik tłumaczeniowych nazw zawodów z języka polskiego na język niemiecki i odwrotnie. Przedstawiono podstawowe techniki opracowane w oparciu o typologię zaproponowaną przez Schreibera, uwzględniającą płaszczyzną leksykalną, gramatyczną i semantyczną (zapożyczenia i substytucje leksykalne, zmiana struktury leksykalnej, tłumaczenie słowo po słowie, permutacja, ekspansja/redukcja, zmiana intrakategorialna, transpozycja, zapożyczenie semantyczne, modulacja oraz eksplikacja/implikacja). Szczególną uwagę poświęcono analizie technik przekładu zapożyczeń, złożzeń, leksemów z formantem zerowym i sufiksalnym, a także tłumaczeniu z wykorzystaniem definicji nazwy oraz tłumaczeniu w przypadku braku odpowiednika danego zawodu na terenie niemieckiego obszaru językowego lub Polski.

Wprowadzenie

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie metod przekładu oficjalnych nazw zawodów i specjalności z języka niemieckiego na język polski i odwrotnie. Podstawę analizy tworzą dwa korpusy: polski indeks zawodów i specjalności opracowany na podstawie rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 8 grudnia 2004 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności dla potrzeb rynku oraz zakresu jej stosowania, który obejmuje ponad 2.000 nazw, oraz urzędowy rejestr nazw zawodów opracowany przez niemiecki urząd statystyczny pt. *Klassifizierung der Berufe – Systematisches und alphabetisches Verzeichnis der Berufsbenennungen. Ausgabe 1992*. Zawarto w nim 29.500 nazw. Obydwa zbiory nazw profesji były podstawą opracowanego przeze mnie indeksu zawodów i specjalności w przekładzie na język niemiecki, który został

Tłumacz wobec problemów kulturowych, pod red. Marii Piotrowskiej, seria Język a komunikacja 26, Kraków, Wydawnictwo Tertium, 2010.

opublikowany jako część słownika specjalistycznego z zakresu kontroli finansowo-księgowej w Oficynie Wydawniczej Wolters Kluwer. Jego uaktualniona wersja została wydana drukiem przez Wydawnictwo C.H. Beck jako część zbioru tłumaczeń polskich klasyfikacji gospodarczych.

Techniki tłumaczeniowe

Na początku rozważań chciałbym wyraźnie oddzielić pojęcie strategii od techniki tłumaczeniowej. O ile **strategią** jest działanie zmierzające do osiągnięcia określonego celu, o tyle **technika** jest pojęciem węższym i oznacza racjonalny sposób (metodę) działania w jakiejś dziedzinie. Zdaniem Tomaszewicz (1996: 127) strategię tłumaczeniową należy odróżnić od tzw. technik lub procedur tłumaczeniowych, albowiem strategię oznaczają decyzje globalne. Techniki tłumaczeniowe są natomiast decyzjami jednostkowymi odnoszącymi się do poszczególnych segmentów tekstu, analizowanych – używając terminologii Tomaszewicz (2004, 95) – w mikrokontekście¹. Dla potrzeb niniejszego artykułu wykorzystam definicję **techniki tłumaczeniowej** w ujęciu Tomaszewicz (2004: 95) rozumianej jako „sposób postępowania tłumacza w stosunku do konkretnych elementów tekstu wyjściowego w celu zachowania ekwiwalencji w tekście docelowym.” Będą to więc wszelkie operacje kognitywno-językowe wykonywane przez tłumacza, podczas których aktywizuje on swoje wiadomości pozajęzykowe (tzw. zapasy poznawcze), a które umożliwiają mu przełożenie specjalistycznej grupy wyrazowej z jednego języka na drugi przy zachowaniu jej funkcji desygnacyjnej i kryterium uzualności.

Istnieje wiele prób stworzenia katalogu procedur tłumaczeniowych. Pierwszą podjęła m. in. grupa francuskich językoznawców, zaś nazwano ją szkołą **Stylistyki Porównawczej** (*stylistique comparee*). Wiele technik tłumaczeniowych zaczerpnięta z niej Tomaszewicz (tamże), np. kalkę, kompensację, adaptację, zapożyczenie, chociaż krytycznie odnosi się ona do powyższego katalogu ze względu na analizowanie ekwiwalentów poza kontekstem (por. Tomaszewicz, 1996: 120). Większość z wymienionych przez szkołę Stylistyki Porównawczej i Tomaszewicz technik można z powodzeniem zastosować także w przekładzie nazw zawodów i specjalności. W niniejszym opracowaniu skupię się jednak na podstawowych technikach tłumaczeniowych, które

¹Jak wyjaśnia Tomaszewicz (2004: 61), mikrokontekst oznacza kontekst najbliższy otoczeniu językowemu danej jednostki tłumaczeniowej. W takim kontekście jednostka tłumaczeniowa (np. słowa, grupy składniowe) analizowana jest w sposób atomistyczny, tj. odnoszący się do izolowanych elementów. Przeciwieństwem takiej analizy jest analiza holistyczna.

zostały opracowane przez Schreibera (1999: 152) wg czterech jasno sprecyzowanych kryteriów. Są nimi: płaszczyzna leksykalna (L), gramatyczna (G) oraz semantyczna (S), a także procedury pomocnicze, jak np. komentarze, przypisy, przedmowy i postłowania tłumacza. Na płaszczyźnie leksykalnej Schreiber wyróżnił zapożyczenia leksykalne (L1), substytucję leksykalną (L2) oraz zmianę struktury leksykalnej (L3). Na płaszczyźnie gramatycznej niemiecki językoznawca uwzględnił takie procedury translacyjne, jak tłumaczenie słowo po słowie (G1), permutację (G2), ekspansję (G3) redukcję (G4), zmianę intrakategorialną (G5), transpozycję (G6) oraz transformację (G7). Wreszcie na płaszczyźnie semantycznej Schreiber proponuje pięć technik tłumaczeniowych: zapożyczenie semantyczne (S1), modulację (S2), eksplikację (S3) i implikację (S4) oraz mutację (S5). Dodatkowe techniki powstały w oparciu o kombinacje operacji tłumaczeniowych Schreibera oraz własnych propozycji tłumaczeniowych.

Podstawowe techniki tłumaczeniowe w przekładzie niemieckich i polskich zawodów

- (L1) **Zapożyczenie leksykalne** (przejęcie jednostki leksykalnej z L₁ do L₂ jako wyrazu obcego bez dostosowania lub z dostosowaniem formy do reguł ortograficznych, fonologicznych i morfologicznych obowiązujących w L₂)²:

<i>sztauer-trymer</i> = <i>Stauer und Trimmer</i>	<i>Bootsmann</i> = <i>bosman</i>
<i>szyper</i> = <i>Schiffer</i>	<i>Decker</i> = <i>dekarz</i>
<i>drukarz</i> = <i>Drucker</i>	<i>Gerber</i> = <i>garbarz</i>
<i>tragarz</i> = <i>Träger</i>	<i>Takler</i> = <i>takielarz</i>

- (L1') **Zapożyczenie leksykalne** (rozumiane jako przejęcie leksemu do L₁ i L₂ z trzeciego języka, najczęściej angielskiego lub francuskiego):

<i>dżokej</i> = <i>Jockey</i>	<i>Clown</i> = <i>klaun</i>
<i>hostessa</i> = <i>Hostess</i>	<i>Conferencier</i> = <i>konferansjer</i>
<i>stewardesa</i> = <i>Stewardess</i>	<i>Consulter</i> = <i>konsultant</i>
<i>sufler</i> = <i>Souffleur</i>	<i>Telemarketer</i> = <i>telemarketer</i>
<i>bukmacher</i> = <i>Buchmacher</i>	<i>Croupier</i> = <i>krupier</i>

²Wprowadzone w tekście symbole oznaczają odpowiednio: L₁ – język wyjściowy, L₂ – język docelowy. N – rzeczownik, N_{GEN} – rzeczownik w dopełniaczu, NP_{PRÄP} – grupa przyimkowa, Adj – przymiotnik, Sf – sufiks.

(L2) **Substytucja leksykalna** (zastąpienie jednostki w L₁ jednostką w L₂ w odniesieniu do pojedynczego wyrazu i grupy wyrazowej):

a) L₁ [N] = L₂ [N]

ślusarz = Schlosser

tkacz = Weber

cieśla = Zimmerer

Packer = pakowacz

Töpfer = garncarz

Konditor = cukiernik

b) L₁ [N + N_{GEN}] = L₂ [N + N_{GEN}]

Leiter einer Gaststätte = kierownik restauracji

Leiter der Logistik = kierownik logistyki

c) L₁ [N + NP_{PRÄP}] = L₂ [N + NP_{PRÄP}]

urzędnik do spraw licencji = Bediensteter bei Lizenzbehörde

urzędnik do spraw imigracji = Bediensteter für Einwandererangelegenheiten

Assistent an Bibliotheken = asystent w bibliotekach

Erzieher in Heimen = wychowawca w domach [dziecka, wychowawczych]

(L3) **Modyfikacja struktury leksykalnej** (zmiana słowotwórcza):

a) L₁ [N + Sf_{-er}] = L₂ [N + Sf_{-acz / -nik}]

Härter = hartowacz vs. hartownik

Gießfer = odlewacz vs. odlewnik

b) L₁ [N + Sf_{-er}] = L₂ [N + Sf_{-niczy / -ysta} lub N + Sf_{-nik / -owy}]

Führer = motorniczy (tramwaju) vs. motorzysta (statku morskiego)

Trockner = suszarnik (ceramiki) vs. suszarniowy (drewna)

(G1) **Tłumaczenie słowo po słowie** (zachowanie w L₂ szyku, liczby, części mowy i konstrukcji syntaktycznej typowych dla L₁):

astrofizyk = Astrophysiker

organomistrz = Orgelmeister

Rottenmeister = toromistrz

Bodenkundiger = gleboznawca

(G2) **Permutacja** (zmiana szyku wyrazów lub szyku w obrębie grupy wyrazowej):

L₁ [Adj + N] = L₂ [N + Adj]

pädagogischer Mitarbeiter = pracownik pedagogiczny

ordentlicher Professor = profesor zwyczajny

technischer Zeichner = kreślacz techniczny

klinischer Psychologe = psycholog kliniczny

(G3/G4) **Ekspansja/redukcja** (zwiększenie/zmniejszenie ilości słów w translacji):

księgarz = Buchhändler

pilot morski = Lotse

pilot żeglugi śródlądowej = Binnenlotse

pielęgniarka = Krankenschwester

prezenter telewizyjny = Moderator

Liedersänger = piosenkarz

Schirmmacher = parasolnik

Schildermacher = szyldziarz

Holzfaller/Baumfaller = drwal

Souvenirverkäufer = pamiątkarz

(G5) **Zmiana intrakategorialna** (zmiana charakterystyki gramatycznej w obrębie tej samej części mowy, np. zmiana liczby):

a) L₁ [N_{SINGULAR}] = L₂ [N_{PLURAL}] lub L₁ [N_{PLURAL}] = L₂ [N_{SINGULAR}]

realizator rekonstrukcji dźwięku = Rekonstrukteur von **Tonaufnahmen** (Tonaufnahmen = nagrania dźwiękowe)

przetwórcza owoców i warzyw = **Obst- und Gemüseverarbeiter**

(Obst/Gemüse – niem. singularia tantum = owoce/warzywa = pluralia tantum)

b) L₁ [N + N_{GEN}] = L₂ [N + N]

L₁ [N + N] = L₂ [N + N_{GEN}]

instruktor tańca = **Tanzinstruktor**

czyściciel butów = **Schuhputzer**

Zigarrensortierer = sortowacz cygar

Ziegenzüchter = hodowca kóz

(G6) **Transpozycja** (zmiana kategorii gramatycznej w translacji):

a) L₁ [N + N + NP_{PRÄP}] = L₂ [Adj. + N + NP_{PRÄP}]

zastępca dyrektora/prezesa do spraw badawczo-rozwojowych = **stellvertreter** Direktor/Vorsitzender – Forschung und Entwicklung

b) L₁ [N + Adj] = L₂ [N + N]

agent celny = Zollagent

doradca personalny = Personalberater

L₁ [N + N] = L₂ [N + Adj]

Laboratoriumstechniker = technik laboratoryjny

Jazzsänger = wokalista jazzowy

(S1) **Zapożyczenie semantyczne** (werbalizacja tych samych cech treści, jakie zawarte są w L₁):

marszałek województwa = Woiwodschaftsmarschall

Bundeskanzler = kanclerz federalny

Landgerichtspräsident = prezes sądu krajowego

(S2) **Modulacja** (zmiana perspektywy dzięki werbalizacji innych cech treści):

realizator światła = Beleuchtungsmeister (Beleuchtung = oświetlenie, Meister = mistrz)
realizator dźwięku = Tontechniker (Ton = dźwięk, Techniker = technik)
realizator filmu wideo (videofilmowiec) = Videofilmer/Videofilmemacher
 (Video = wideo, Filmer = filmowiec, Filmemacher = osoba robiąca filmy)
realizator programu telewizyjnego =
Fernsehproduktionsleiter/Fernsehproduzent (Fernsehen = telewizja, Produktionsleiter = kierownik produkcji, Produzent = producent)

(S3/S4) **Eksplikacja/implikacja** (zwiększenie/zmniejszenie stopnia wyeksplikowania dzięki bardziej/mniej precyzyjnemu wyrażeniu treści w translacji):

Arbeitsschutzfachkraft = specjalista bezpieczeństwa i higieny pracy
Konservator = konserwator dzieł sztuki
weterynaryjny kontroler sanitarny = Hygienekontrolleur in tierverarbeitenden Betrieben
duchowny religii mojżeszowej = Rabbiner / duchowny religii muzułmańskiej = Imam
duchowny wyznania ewangelickiego = Pastor / duchowny wyznania prawosławnego = Pope

Reasumując powyżej przedstawione techniki tłumaczeniowe, należy podkreślić, iż czasami język docelowy dopuszcza utworzenie różnych translatów, dlatego możliwe jest zastosowanie kilku technik jednocześnie, np. dla leksemu *asystentka stomatologiczna* da się utworzyć w niemieckim dwa równie poprawne i funkcjonujące odpowiedniki, jak zestawienie dwuwyrazowe *zahnmedizinische Assistentin* oraz złożenie *Zahnarthelferin*. Kwestią użycia jest także odpowiednik leksemu *pomoc/asystent*, który w zależności od wykonywanego zawodu może przybierać różne formy, np. *pomoc dentystryczna* to *Zahnarthelfer*, a *pomoc farmaceutyczna* to *pharmazeutischer Assistent*. Natomiast w zawodach domowych przeważają jeszcze inne ekwiwalenty, jak np. *pomoc domowa = Hauswirtschaftsgehilfin*, *pomoc kuchenna = Küchenhilfe*.

Dodatkowe techniki tłumaczeniowe w przekładzie niemieckich i polskich zawodów³**1. Techniki tłumaczenia złożzeń addytywnych**

W złożeniach addytywnych (zwanych także kopulatywnymi) poszczególne człony złożenia połączone są ze sobą w stosunku współrzędności. W polszczyźnie można je zapisać w dwojaki sposób: albo z łącznikiem stawianym pomiędzy dwoma rzeczownikami, albo bez łącznika, wówczas składają się z dwóch rzeczowników występujących obok siebie. Użycie pisowni z łącznikiem jest okazjonalne i odnosi się raczej do języka potocznego. W urzędowym spisie nazw zawodów forma zapisu z łącznikiem nie wystąpiła. Natomiast w niemieckim w zapisie można zastosować spójnik *und* lub złożenie dwuskładnikowe, np.

betoniarz zbrojarz = Beton- und Stahlbetonbauer
formierz odlewnik = Former und Gießer
bielizniarz-koldrzarz = Wäsche- und Bettdeckennäher
kapelusznik-czapnik = Hut- und Mützenmacher
rozbieracz-wykrawacz = Fleischerleger
koszykarz plecionkarz = Korbflechter

2. Techniki tłumaczenia nazw zawodów z formantem zerowym

Proces derywacji zerowej ma w obu językach identyczny charakter: wyrazy pochodne formowane są w oparciu o nazwę dziedziny, którą zajmuje się osoba nazywana przez derywat, zaś wyrazami podstawowymi dla tych nazw są przede wszystkim rzeczowniki pochodzenia grecko-łacińskiego. W polszczyźnie nazwa profesji powstaje za pomocą formantu zerowego, w niemieckim stosuje się także formant zerowy lub formanty sufiksalne *-e* i *-er*, np.

chirurg = Chirurg (osoba zajmująca się chirurgią)
filozof = Philosoph (osoba zajmująca się filozofią)
hydrolog = Hydrologe (osoba zajmująca się hydrologią)
antropolog = Anthropologe (osoba zajmująca się antropologią)
psychoanalityk = Psychoanalytiker (osoba zajmująca się psychoanalizą)
genetyk = Genetiker (osoba zajmująca się genetyką)

³Por. Kubacki, 2007: 56–65.

3. Techniki tłumaczenia nazw zawodów z formantem sufiksalnym pochodzenia obcego

Wśród polskich i niemieckich nazw zawodów wiele wyrazów zostało utworzonych za pomocą sufiksów obcych. Budowa słowotwórcza może z jednej strony ułatwić proces tłumaczenia, zaś z drugiej strony może prowadzić na skutek działania silnej interferencji w języku ojczystym do utworzenia konstrukcji błędnej, np. niem. *Komponist* = pol. *kompozytor*, a nie **komponista*. Poniżej udane przykłady wykorzystania struktury słowotwórczej w procesie translacji:

- an, np. *dziekan* = *Dekan*, *kapelan* = *Kapellan*
- ant, np. *fabrykant* = *Fabrikant*, *praktykant* = *Praktikant*
- ent, np. *asystent* = *Assistent*, *dyrygent* = *Dirigent*
- er, np. *ankieter* = *Interviewer*, *reporter* = *Reporter*
- ier, np. *bankier* = *Bankier*, *brygadier* = *Brigadier*
- ator, np. *koordynator* = *Koordinator*, *egzaminator* = *Examinator*
- (t)or, np. *ekspedytor* = *Expeditior*, *restaurator* = *Restaurator*

4. Techniki tłumaczenia nazw zawodów przez analizę definicji

Oficjalny rejestr zawodów zawiera nazwy nietypowych profesji. W takich przypadkach dobór odpowiednika niemieckiego wymagał zapoznania się z definicjami zawartymi w słownikach wyrazów obcych oraz podanymi na polskich i niemieckich stronach internetowych. Ich analiza umożliwiła ustalenie w języku niemieckim odpowiedniego ekwiwalentu w postaci rzeczownika derywowanego lub złożenia, np.

arkadownik = *Jacquardweber* (obsługuje tzw. żakardy, czyli tradycyjne maszyny tkackie, na których powstają m.in. stroje do filmów; wykonuje prace związane ze sznurowaniem mechanizmów żakarda i ustawianiem ich na krosnach),

moletownik = *Moletteur / Druckwalzenpräeger* (przenosi na walec drukarski symbole, rysunki z gotowego projektu znaczka pocztowego, skarbowego lub sądowego z utwardzonej płytki staloryniczej; stanowisko istniejące w wytwórniach papierów wartościowych i mennicy),

manipulant drewna okrągłego = *Rundholzauslänger* (ocenia przydatność drewna okrągłego krajowego i egzotycznego oraz wyznacza miejsca podziału dłużyc w celu racjonalnego wykorzystania drewna),

myglowacz = *Holzstapler* (układa w stopy (*mygły*) drewno okrągłe za pomocą urządzeń mechanicznych w celu zabezpieczenia go przed ujemnymi wpływami warunków atmosferycznych).

5. Techniki tłumaczenia zawodów z rzeczownikami typu: *kontroler*, *maszynista*, *monter*, *operator*, *organizator*, *pilot*

Przy tłumaczeniu rzeczowników powyższego rodzaju, będących nadrzędnymi grup nominalnych, tłumacz musi zadbać o to, aby nie naruszyć reguł łączliwości typowych dla języka docelowego. Najlepszym rozwiązaniem w takiej sytuacji jest skonsultowanie się z rodzimym użytkownikiem języka w celu wyboru najtrafniejszego ekwiwalentu, o ile słownik okazuje się pod tym względem źródłem niewystarczającym, np.

<i>kontroler</i>		
<i>produkcji</i>	<i>rozliczeń pieniężnych</i>	<i>ruchu lotniczego</i>
<i>Produktionskontrolleur</i>	<i>Rechnungsprüfer</i>	<i>Flugverkehrslotse</i>

<i>maszynista</i>		
<i>doku</i>	<i>kotła</i>	<i>maszyn offsetowych</i>
<i>Dockmaschinist</i>	<i>Kesselfahrer / Kesselwärter</i>	<i>Offsetdruckmaschinenbediener</i>

<i>operator</i>		
<i>automatów spawalniczych</i>	<i>maszyn leśnych</i>	<i>wprowadzania danych</i>
<i>Schweißautomatenbediener</i>	<i>Forstmaschinenführer</i>	<i>Datenerfasser</i>

<i>organizator</i>			
<i>impres sportowych</i>	<i>usług cateringowych</i>	<i>usług pogrzebowych</i>	<i>widowni</i>
<i>Sportveranstaltungsorganisator</i>	<i>Catering-Manager</i>	<i>Bestattungsdienstleister</i>	<i>Veranstaltungskaufmann</i>

<i>pilot</i>			
<i>doświadczalny</i>	<i>morski</i>	<i>samolotowy</i>	<i>wycieczek</i>
<i>Testpilot</i>	<i>Lotse</i>	<i>Flugzeugführer</i>	<i>Reiseleiter</i>

<i>monter</i>					
<i>budownictwa wodnego</i>	<i>żaluzji</i>	<i>rusztowań</i>	<i>instalacji gazowych</i>	<i>izolacji budowlanych</i>	<i>mebli</i>
<i>Wasserbauer</i>	<i>Jalousie-montierer</i>	<i>Gerüstbauer</i>	<i>Gasinstallateur</i>	<i>Bauisolierer</i>	<i>Möbelmonteur</i>

6. Techniki tłumaczenia nazwy zawodu w przypadku braku profesji w oficjalnym spisie nazw zawodów w Niemczech lub w Polsce

Badane rejestry zawodów zawierają nazwy profesji, dla których brakuje odpowiednika w Niemczech lub w Polsce. Wówczas tłumacz może posłużyć się w tłumaczeniu zalecaną przez Schreibera procedurą pomocniczą, wykorzystując komentarz lub przypis, albo zaproponować ekwiwalent opisowy czy utworzyć zupełnie nowy termin, np.

stokażowy = *Lagerhalter für flüssige Waren (Produkte)*

wybieracz monet (żetonów) z automatu = *Automatenkassierer [nimmt Spielmarken vom Automaten heraus]*

Zigarettenspitzenmacher = *wykonawca lufek do papierosów*

Zigarrenroller = *zwijacz cygar (osoba zwijająca cygara)*

Gedärmereiniger = *czyszciciel wnętrzości (trzewi) u zwierząt*

Wnioski

Podsumowując moje rozważania, należy stwierdzić, że zaproponowane przez Schreibera techniki tłumaczenia sprawdziły się na badanym materiale językowym z wyjątkiem dwóch technik, które mogą znaleźć zastosowanie jedynie w odniesieniu do całego tekstu, a nie pojedynczych wyrazów lub grup wyrazowych. Są to transformacja (G7) na płaszczyźnie gramatycznej i mutacja (S5) na płaszczyźnie leksykalnej. Pierwsza z nich dotyczy zmiany konstrukcji syntaktycznej związków wyrazowych tekstu w translacie (np. zastąpienie konstrukcji imiesłowowej zdaniem względnym), druga natomiast odnosi się do zmiany treści denotatywnej na korzyść innego inwariantu, np. użycie w przekładzie poezji rymów będzie ważniejsze aniżeli tłumaczenie dosłowne.

Przekładając nazwy zawodów i specjalności z języka niemieckiego i na język niemiecki, tłumacz musi zawsze zwracać uwagę na niemieckie i polskie konwencje dotyczące kształtowania złożów addytywnych, różnice w zakresie stosowania formantów zerowych oraz sufiksalnych i wreszcie na zjawisko konwergencji oraz dywergencji. Ponadto w odniesieniu do zawodów nietypowych jedynym rozwiązaniem może być analiza definicji nazw polskich i niemieckich, zaś w przypadku braku odpowiednika danej profesji trzeba się uciec albo do konstrukcji opisowych, albo do komentarzy lub przypisów, albo wreszcie do utworzenia neologizmu.

Bibliografia

- Internationale Standardklassifikation der Berufe ISCO-88* (Międzynarodowe Standardy Klasyfikacji Zawodów ISCO-88), <<http://www.gesis.org>> (25.09.2006).
- Klassifizierung der Berufe – Systematisches und alphabetisches Verzeichnis der Berufsbenennungen. Statistisches Bundesamt, Ausgabe 1992, Wiesbaden.
- Kubacki, A. D., 2006, *Niemiecko-polski, polsko-niemiecki słownik z zakresu kontroli finansowo-księgowej z indeksem zawodów i specjalności*, Kraków.
- Kubacki, A. D., 2007, „Arkadownik, eguterzysta, formicrz versus formowacz. O tłumaczeniu nazw zawodów z języka polskiego na język niemiecki”, [w:] *Lingua Legis* 15/2007, Warszawa, s. 56–65.
- Kubacki, A. D. 2009, *Klasyfikacje statystyczne w przekładzie na język niemiecki. Die statistischen Klassifikationen in deutscher Übersetzung*, Warszawa.
- Schreiber, M., 1999, „Übersetzungstypen und Übersetzungsverfahren“, [w:] *Handbuch Translation*, red. M. Snell-Hornby i in., Tybinga.
- Tomaszkiewicz, T., 1996, „Proces przekładu: fazy i elementy składowe”, [w:] *Współczesne tendencje przekładoznawcze*, red. A. Pisarska, T. Tomaszewicz, Poznań.
- Tomaszkiewicz, T., 2004, *Terminologia tłumaczenia*, Poznań.
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 8 grudnia 2004 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności dla potrzeb rynku oraz zakresu jej stosowania (Dz. U. Nr 265, poz. 2644 z późn. zm.).